

Trabzon Kent Merkezi, Uzun Sokak Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Kimliği Açısından Değerlendirilmesi

Elif BAYRAMOĞLU*, Buket ÖZDEMİR

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, TRABZON

*Sorumlu yazar: elifsol@hotmail.com

Geliş Tarihi: 07.12.2011

Özet

Kent mekânları bireylerin sosyal, kültürel, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına bağlı olarak, ortak kullanım mekânları ve bu mekânlara ait özel donatıların bulunduğu ortamlardır. Kent donatıları, herhangi açık alanda ve kent mekânında kullanıcıların dinlenme, eğlenme ve ulaşım gibi fonksiyonlarını karşılamak üzere tasarlanmış, mekâna uygun yerleştirilmiş elemanlar olup çağdaş kent kimliğini vurgular, mekânı güçlü hissettiren zengin bir kent dokusu görünümünde olmasını sağlar.

Çevre düzeni içerisinde ve yaşam tarzı anlayışı boyutunda mekân, kültürel bir boyut içerir. Bu kültürel boyut mekân içerisinde yaşayan insan ile kentin kimliği arasında ayırıcı elemanlar bulundurulur. Aynı zamanda kullanıcıya yaşamı içerisinde donatıya bir anlam aktarma, anlam kazandırmaya konu olma gibi kavramları da yükler. Bu amaçla kent donatılarını çevreden soyutlayarak tek bir eleman olarak çözümlenmesi olanaksızdır. Kent kimliğine dayalı olarak, kent kimliğinin ayırıcı öğelerinden biri olan ve kent sisteminin bir parçası olarak; kent mobilyaları hem estetik hem de kullanım açısından süreklilik göstermek zorundadır.

Çalışma kapsamında Trabzon kentinin geleceği, yeniyi ve geleneği simgeleyen özelliğinden yararlanılmıştır. Trabzon kent merkezinde bulunan Uzun Sokak üzerinde yer alan kentsel donatı elemanları, tasarım kriterleri doğrultusunda ve kent kimliği açısından değerlendirilerek yer ve seçim kararlarına ilişkin problemler belirlenmiştir. Kent halkının kentsel donatı elemanları hakkında görüşleri 112 kişi ile rasgele yapılan standart anketlerle belirlenmiştir. Sonuç olarak, kentsel donatı elemanlarının kent içerisindeki önemini, anlamını ve kent ile kurdukları ilişki ortaya konulup önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: : Kentsel donatı elemanları, Kent kimliği, Kent, Trabzon, Uzun Sokak

The Evaluation of the Urban Furniture Through Uzun Sokak in Trabzon City in Front of Urban Identity

Abstract

Urban environments are spaces where there exist public places according to the social, cultural, physical and psychological needs of people and private reinforcements specific for such places. Urban furniture elements are items designed or arranged in accordance with the space as to meet some functions such as transportation, entertainment, relaxing needs of people in any open space or city place. These urban furniture elements emphasize modern urban identity; give the city a rich and strong urban appearance.

Space includes a cultural dimension in terms of environmental regularity and life style understanding. This cultural dimension has distinctive items between living human and urban identity within the space. In the mean time, it gives individual to transfer a sense to furniture item and being a subject for helping it to be meaningful. For this reason, urban furniture items cannot be analyzed as single element by isolating from environment. Urban furniture as a part of urban system and distinctive elements of urban identity based on this identity are to be both aesthetic and functional.

Within the scope of study, future of the city of Trabzon, its aspects representing modern and traditional patterns are used. Taking place in the city of Uzun Sokak will be evaluated in terms of design standards and identity of city and problems relating with place and choosing decisions will be determined. The point of view's of citizens about city furniture element is specified with 112 standard questionnaire which is done randomly. According to the results, importance and meaning of city furniture elements in city and relation with city are introduced and proposals have been submitted.

Key words: Urban furniture elements, urban identity, City, Trabzon, Uzun Sokak

Giriş

Kentler ortaya çıktıkları ilk günden bugüne sürekli değişim içinde olan mekânlardır. Buldukları dönemin ekonomik ve sosyal yapısı bu değişim

sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çağdaş dünyanın “kent” denebilme derecesi, kentlerde yaşayan toplam nüfusun oranı ile ölçülmektedir. Bu anlayışta son yıllarda kent kültürü, kentsel tasarımın giderek daha

önem kazanan ve üzerinde durulan bir alanı haline gelmiştir. Çevre ve insan etkileşimi; bu anlamda toplum, mekân ve davranış ilişkileri, bireylerin ve toplumun kendi yaşam koşullarını belirlemesine imkân verir (Es, 2009).

Kent; içerisinde barındırdığı farklı varlık alanlarında yer alan devingen, birbiriyle ilişkili sistemlerin bütünüdür. Bu sistemler kişilerin yaşam tarzı, toplum kişiliği, kamusal, özel ya da yarı özel mekânlar ile kent doğası ve tüm kent öğeleri olabilir. Bütün bunlar ise kent açısından birer kimlik belirtisidir. Bu anlamda kent kimliği, geçmişten geleceğe uzanan tüm fiziksel ve moral kültür öğelerinin genel görünümünün toplu bir mesajıdır (Bayrakçı, 1989).

Walker (1990) ve Nelischer (1998), Matlack ve Prasso (2002), Seçkin (1997) donatı elemanları ve yapısal karakteristiklerinin kullanımını kent bütünlüğü içinde incelemiştir. Kuşkun ve Yılmaz (2003) Erzurum kent bütününde donatı elemanlarının kullanımı üzerine bir araştırma yapmıştır. Bayraktar, Tekel ve Ercoşkun (2008), Özer, Aklıbaşında ve Zengin (2010) kentsel donatı elemanlarının kent kimliği ile olan ilişkisini, kent içinde kazandıkları anlamları ve kentle karşılıklı kurdukları ilişkiyi incelemiştir. Barrett (2001) dış mekanda bulunan reklam panoları, işaret levhalarının kent ortamına daha dayanıklı olması üzerine bir araştırma yapmıştır. Kartay ve Korkut (2009) kentlerdeki yoğun kullanımı olan peyzaj elemanlarının, antropometrik ölçülere uygun olup olmadığını incelemiş, Kurtaslan Öztürk (2005) açık kent alanlarında heykel-çevre ilişkisi ve tasarımı hakkında çalışma yapmıştır.

Bu araştırmada öncelikle kentsel donatı elemanları hakkında tanımlayıcı bilgi verilip kentsel donatı elemanları sınıflandırılmıştır. Ardından kentsel donatı elemanları ile kent kimliği arasındaki ilişki teorik olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Trabzon kent merkezinde bulunan Uzun Sokak üzerindeki mevcut donatı elemanları bu teorik yaklaşımda değerlendirilmiştir. Daha sonra donatı elemanları kent kimliği açısından yer ve seçim kararlarına ilişkin problemler belirlenerek soruna dair çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Kentsel Donatı Elemanları

Kent meydanlarında kullanılan bazı kentsel donatı elemanlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

Aydınlatma elemanları

Yaşamımızın her aşamasında ışık vardır. Işık temel gereksinimlerimizden biridir. Çevremizi diğer duyularımızla da algılayabilir, tanımlayabiliriz kuşkusuz; ama gözümüz ile bu algılama ve tanımlama, çok daha kolay ve ayrıntı düzeyinde kesin olabilmektedir. Ancak, görebilmek için öncelikle ışık ve onun yansiyabildiği yüzeylerin olması şarttır.

Yol, meydan, park, bahçe, gezi alanları, yaya yolları gibi yerlerin aydınlatmasında kullanılan aydınlatma elemanlarının her birinin aydınlatma özellikleri kadar boyut, biçim, gereç, taşınma sistemleri, sayıları ile kent görüntüsü üzerinde gündüz ve gece etkileri de önemlidir. Bu tür bir etkide çevre ile uyum değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur (Şerefhanoglu,1991).

Sınırlayıcılar

Sınırlayıcıların estetik yönden kullanılacağı ortamın mimari anlayışı ile uyumlu olması gerekir. Kuşatma elemanları olarak duvarlar (taş, tuğla veya beton malzemeli), paravanlar, demir ahşap parmaklıklar veya yeşil çitler kullanılabilir. Kuşatma elemanlarının yüksekliği kanunlara, çevreye ve fonksiyona uygun olarak tespit edilmelidir. Kuşatmanın kalitesi ve derecesi çevreye uygun olarak yapılmalıdır. Kuşatmada kullanılacak pek çok farklı materyal çeşidi ve çözüm yolları vardır. Sınır elemanları tasarımlarında estetik ve kullanım prensiplerinin yanı sıra, psikolojik etkilerin de göz önünde tutulması gerekir (Yücel, 2006).

Oturma elemanları

Oturma elemanlarının boyutları, malzemesi ve tasarımı, kullanıcıların fiziksel konforunu doğrudan etkileyecektir. Açık alanlarda kullanılan hareketli sandalyeler, parklarda kullanılan banklara ve diğer oturma elemanlarına alternatif olarak karşımıza çıkarlar (Yücel, 2006).

Çöp kutuları

Çöp kutuları dış mekânlarda kirlenmeyi önlemek üzere kullanılan, değişik malzeme ve biçimlerde yapılmış donatı elemanlarıdır. Daha çok işlevsel bulunan diğer donatı elemanları ve yaya dolaşımı göz önüne alınarak konumlandırılmak zorundadırlar (Şişman ve Yetim, 2004).

Çöp kutuları en çok gereksinim duyulabilecek noktalara yerleştirilmelidirler. Kolayca görülebilir olmalıdırlar. Yaya akışını kesmeyecek ve tekerlekli sandalyelerin geçişini engellemeyecek biçimde tesis edilmelidirler (Yücel, 2006).

İşaret levhaları

Dış mekan işaret levhaları insanların kolayca görebilecekleri, yayaların görüş açısı mesafesinde olabileceği şekilde konumlandırılmadır (Harris, C.W. ve Dines, N.T., 1998). İşaretleme olumlu ve bilgi verici olmalı; insanlara tek başlarına hareket etme rahatlığını vermelidir (Yücel, 2006). İşaret levhaları kent içinde yerleştirilirken, özellikle yüksekliklerine ve kullanım yerlerine dikkat edilmeli, yol ayırımında bulunuyorsa, birden fazla olacağından, birbirlerini kapatmayacak seviyelere yerleştirilmelidirler (Gülgün ve Türkyılmaz, 2001).

Heykeller

Heykeller insanları bir araya getirip kaynaştırma, kültür alışverişini sağlama gibi işlevlere sahiptir. Ayrıca heykeller özgün, belirleyici özellikleri ile alanda gerçekleşen etkinlikler ve elde edilen diğer deneyimler ya da algılarla birlikte mekana ve kente ilişkin bireysel ve/veya toplumsal imgeler oluştururlar. Heykeller belirli bir mesafeden pek çok açıdan algılanabilen, genellikle daha alçak binaların aralarından ve çatılarından görülebilen 'işaret'tir (Öztürk Kurtaslan, 2005).

Su öğeleri

Su fiziksel ve psikolojik açıdan en önemli çevresel elemanlardan biridir. Mekandaki su

ögesi, estetik, cazibe veya rekreasyonel aktiviteler için bir araçtır (Gedik, 2003). Havuzlar ve çeşmeler alışveriş merkezleri, meydanlar, parklar gibi açık alanların popülaritesini arttırmaktadır. Havuzlar ve su bahçeleri genellikle durgun yüzeylerde tasarlanırlar; fakat çeşmeler, akıntılar ve şelalelerle bir arada kullanılarak, sesli ve ışıklı bir hale getirilebilirler (Yücel, 2006).

Örtü öğeleri

Örtü öğeleri (duraklar, gölgelikler, pergoleler), gölge sağlama, yağmurdan koruma ve üç boyutlu mekan sağlama gibi fonksiyonları bulunmaktadır.

Tek ya da modüler halde, konsol, yapı saçağı, çadır ve asma çelik yapılar olarak tasarlanabilirler (Yücel, 2006).

Kentsel Donatı Elemanları ve Sınıflandırılması

Yaşadığımız çevrede; sokak, yol, cadde ve meydanlar ile rekreasyon amaçlı genel ya da özel kullanım alanlarında yer verilen konforun ve çevre kalitesinin göstergesi durumundaki oturma, barınma, korunma, kuşatma, ulaşım, danışma, aydınlatma, iletişim, betimleme, oyun ve spor gibi temel fonksiyonları destekleyip güçlendiren, toplumsal yaşamı kolaylaştıran toplumun beğenisini kazanan peyzaj elemanları 'kentsel donatı' olarak adlandırılmaktadır (Başal ve ark., 1997).

Donatı elemanları, insanın kent dokusu içindeki bireysel ve toplumsal yaşamını kolaylaştıran, bireyler arası iletişimi sağlayan, mekana kullanım ve estetik açıdan belirli bir anlam kazandıran, değişik nitelik ve niceliklerde olan, mekanı tanımlayan ve tamamlayan niteliklerdir, objelerdir. Bu nedenle sadece işlevsel değil, kent peyzajını canlandırıcı etkileri açısından da büyük önem taşır (Kuşkun, 2002).

Kamusal mekânlarda kullanılabilecek bazı donatı elemanları ile bunlar ile ilgili tasarım kriterlerini aşağıdaki tablodaki gibi sıralayabiliriz:

Tablo 1. Donatı elemanları ve ilgili tasarım kriterleri

Donatı elemanları	Tasarım kriterleri
Sınırlayıcılar	-Kuşatma elemanları olarak duvarlar, paravanlar, demir ahşap parmaklıklar veya yeşil çitler olarak kullanılır. -Kuşatmanın kalitesi ve derecesi çevreye uygun olarak yapılmalıdır. -Tasarımda estetik ve fonksiyon prensiplerinin yanı sıra, psikolojik etkilerin de göz önünde tutulması gerekir (Yücel, G.F., 2006).
Oturma elemanları	-Boyutları, malzemesi ve tasarımı kullanıcıların fiziksel konforunu direkt etkiler, -Oturma elemanlarının uzunluğu kişi başına 60cm olmalı. -Oturma elemanları yol akışına engel olmamalı, yoldan 60cm içeride konumlanmalıdır. (Yücel, G.F., 2006)
Çöp kutuları	-Çöp kutuları en çok ihtiyaç duyulan noktalara yerleştirilmelidir. -Çöp kutuları için en iyi yerler banklar ve telefon kabinleri gibi kent mobilyalarının yakınlarına ve önemli yapıların girişleri gibi insanları yoğun olarak kullandıkları alanlardır (Şişman ve ark., 2004).
İşaret levhaları	-İşaretler iyi derecede görülebilir olmalıdır. -Üzerinde gereksiz ve fazla bilgilerden kaçınılmalıdır. -Kullanılan bütün işaretler kolay ulaşılabilir ve uzun ömürlü olmalıdır (En az 7-10 yıl) (Yücel, G.F., 2006).
Heykeller	-Heykeller çoğu zaman kompozisyon tamamlayan elemanlar olarak görev almalıdır. -Zaman zaman mekân içerisinde simgesel ve kent kimliğini etkileyici anlamlar taşır (Kurtaslan Öztürk, B., 2005).
Su öğeleri	-Meydanlar ve parklarda; şelaleler, su duvarları, su kanalları, durgun havuzlar, su tünelleri ve çeşmeler gibi su çeşitli şekillerde kullanılmalıdır (Yücel, G.F., 2006).
Örtü öğeleri	-Gölge sağlama, yağmurdan korunma, dinlenme, pasif rekreasyon ve mekana 3. boyut sağlama gibi fonksiyonları olmalıdır (Yücel, G.F., 2006).
Aydınlatma elemanları	-Aydınlatma elemanları alnın içinde yer aldığı kent karakteriyle estetik açıdan uyum, verimlilik ve konfor koşulları göz önüne alınarak tasarlanmalıdır (Sirel ve ark., 2005) -Aydınlatma elemanları uzun yıllar çeşitli hava koşullarına dayanıklı olarak seçilmelidir. -Sağlamlık ve renk gibi fiziksel, mimari ve peyzajla uyum gibi görsel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır (Bulut ve ark., 2008)

Kentsel Donatı Elemanları ve Kent Kimliği

Genel olarak kimlik kavramı, canlılar ya da nesnelere için ayırt edici, farklılığı yaratan özellikler olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda kimlik kavramı, benzerler arasında kıyaslamayı getirir ve benzerine göre sahip olunan ayırt edici özellikleri ortaya koymaktadır. Kentler ve mimari ürünler açısından kimlik ve kentsel imge olgusu, öncelikle görsel boyutuyla ön plana çıkan, ayrıca doğal, coğrafi, kültürel ürünler ve sosyal yaşam normlarını da kapsayan çok geniş bir tanımla içermektedir (Ulu ve ark., 2004).

Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin karışımı olarak kente biçim verir. Kentin profili doğal profil, sosyoekonomik profil ve insan eliyle yapılmış mekanın profilinin bütünleşmesi sonucunda oluşur (Önem ve ark., 2005).

İş ve konut alanının dışında yer alan kent dokusu, kent kültürünün ürettiği değerleri

paylaşım ve yaşam alanı olarak değerlendirilmektedir. Kentlilerin evi ile işi dışında yaşadıkları alan kentin, kentli kimliğinde yaşayanların yaşam biçimleri olarak görülmektedir. Kültür, sanat, spor merkezlerinin dışında boş zaman değerlendirme aktivitelerini zenginleştiren alanlar aynı zamanda kentin kimliğini de yansıtmaktadır (Tatlidil, 2009).

Materyal ve Metot

Materyal

Çalışmanın materyalini Trabzon kent merkezinde Uzun Sokak üzerinde bulunan kentsel dış mekanda kullanılan kent mobilyaları oluşturmaktadır. Araştırma alanı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Trabzon içerisinde yer almaktadır. Trabzon'un kuruluşu M. Ö. 2000 yıllarına inmekte ve Erzurum'dan geçen ve İran sınırına varan, Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan tarihi İpek Yolunun başlangıcında kurulmuştur (URL1, 2010)

Önemli bir tarihi kent olan Trabzon konumu dolayısıyla çok sayıda kültür

varlığını bünyesinde bulundurmaktadır. Bu özelliği Trabzon'u Doğu Karadeniz Bölgesi illeri arasında ayrıcalıklı kılmaktadır. İl dâhilinde kentsel, doğal, arkeolojik sit alanı olmak üzere toplam 25 adet sit alanı bulunmaktadır.

Çalışma alanı olarak seçilen Uzun Sokak, Trabzon kentinin en eski caddesi olma özelliğini taşımaktadır. Cadde üzerinde konumlanmış olan mağazalar, oturma

alanları ve restoranlar ile insanları cezbeden bir olgusu bulunmaktadır (Şekil 1). Son yıllarda caddenin araç trafiğine kapanması ile kullanıcı yoğunluğu oldukça artmış, her kesimden kullanıcıya sahip olan cadde donatı elemanlarına ihtiyaç duymaya başlamıştır. Ayrıca caddenin tarihi ve kültürel yapısını içinde bulundurması sebebiyle kentin kimliğini yansıtan donatıları barındırması beklenmektedir.

Şekil 1. Çalışma alanı olan Uzun Sokak, Trabzon (URL 2, 2010, URL 3, 2010)

Bu araştırmada etüd, veri toplama, analiz ve senteze dayalı Peyzaj Araştırma Yöntemleri kullanılmıştır (Yılmaz 1994, Eymirli 1994; Kaya 1993). Çalışma toplamda 4 aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın I. aşamasında araştırma alanı olan Uzun Sokak üzerindeki mevcut donatı elemanları ve konumları tespit edilerek fotoğraflanmıştır. II. aşamada, konu ile ilgili literatür taraması yapılarak sonucunda elde edilen veriler ile donatı elemanları plan üzerine işaretlenmiştir. III. Aşamada, 10 sorudan oluşan anket formu hazırlanmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde; cinsiyet, yaş gibi ankete katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular hazırlanmış olup, II. Bölümde; Uzun Sokak üzerinde bulunan kentsel donatı elemanlarının değerlendirilmesine yönelik sorular bulunmaktadır. Çalışmanın son bölümü olan IV. Aşamada anket formları değerlendirilip elde edilen verilere χ^2 bağımlılık testi uygulanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmada Uzun Sokak'ın kullanıcılarına alanı kullanım amaçları, kullanım sıklığı, donatı elemanlarının yeterliliği ve olmasını

bekledikleri donatı elemanları ile ilgili kısa ve anlaşılır nitelikte 6 adet soru yöneltilmiştir.

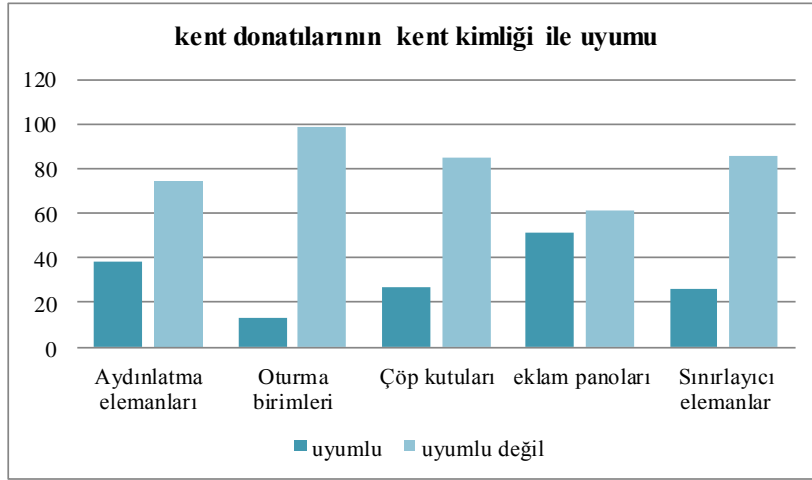
Kent halkı ile yapılan anket çalışmasına ait bulgular

Anket çalışmasının ilk bölümünde ankete katılan kişilerin bireysel özelliklerine yönelik sorular sorulmuştur. Anket sonucunda, ankete katılan halkın %59 kadın, %41 erkek; alanı kullanan %3'ü 15-20 yaş arası, %40'ı 20-25 yaş arası, %13'ü 25-30 yaş arası, %10'u 30-35 yaş arası, %34'ü 35 yaş üstü yaş gruplarına aittir. Kent açık alan donatılarının kullanımını eğitim ve mesleğe göre değişiklik gösterdiğinden; %38 öğrenci, %25 memur, %19 serbest meslek, %5 emekli, %12 ev hanımı, %1 işsiz ve %5 ilköğretim mezunu, %25 lise mezunu, %57 üniversite mezunu, %13 yüksek lisans mezunu kesimin alanı kullandığı belirlenmiştir.

Kent donatıları kullanım amaçlarına göre farklılık göstereceğinden kullanıcı kesimi çalışma alanını hangi amaçla kullandıkları yapılan anketlerle belirlenmiştir. Uzun sokağın bayan kullanıcıları bu alanı en çok %56'lık bir oranla alış-veriş amaçlı, erkekler %24'lük bir oranla hem yürüyüş ve gezinti

amaçlı hem de alış-veriş amaçlı kullandıkları saptanmıştır. Yapılan anket sonucu alanın hem kadın hem de erkekler tarafından en az

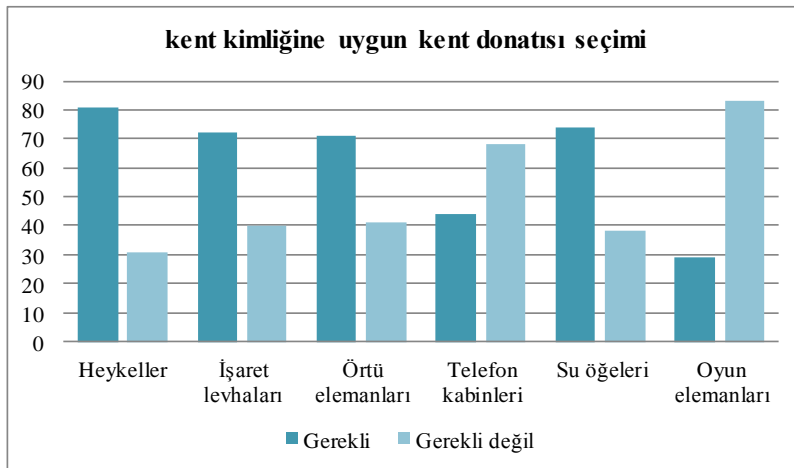
çalışma amacıyla kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Şekil 2. Kent kimliği ile ilişkili olacak biçimde gerekli görülen kent donatıları

Her yaş grubundan kent halkına Uzun Sokak üzerinde bulunan donatıların kent kimliğini yansıtarak kent kimliği ile uyumlu olup olmadığı sorulmuştur. Anket sonucuna göre; halkın %66'sı aydınlatma elemanlarını, %88'i oturma birimlerini, %75'i çöp kutularını, %54'ü reklam panolarını ve %76'sı sınırlayıcı elemanlarının kent kimliği ile uyum içerisinde olmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 2).

Yapılan anket çalışmasında kent halkına kent kimliği açısından Uzun Sokak üzerinde hangi donatı elemanlarının olması gerektiği sorusu sorulmuştur. Sonuçlara göre halkın %73'ü heykellerin kent kimliğini yansıtacağını belirtmişlerdir. Yanı sıra, %64'ü işaret levhalarının, %63'ü örtü elemanlarının %66'sı ise su öğelerinin de kent kimliğini yansıtacağını bildirmişlerdir (Şekil 3).

Şekil 3. Kent kimliğine uygun donatıların seçimi

Anket sonuçlarına göre alanın en fazla kullanıcısı olan öğrenciler, alanı haftada birden fazla kullanırken serbest meslek sahibi olanların haftada bir kullandıkları belirlenmiştir. Sonuçlara göre erkek

kullanıcıların çoğunluğu alanı her gün hem yürüyüş hem de gezinti amaçlı kullanırken kadın kullanıcılar en çok alış-veriş amaçlı haftada birden fazla kullanmaktadır.

kullanım farklılıklarına göre alana herhangi bir katkı sağlamadıkları belirlenmiştir.

Yapılan incelemelerde Uzun Sokak üzerinde bulunan sınırlayıcı elemanlarının mekânı sınırlayıcı bir etkisinin olmadığı, (Şekil 6) cadde üzerinde çok farklı materyal çeşidi kullanılmasına karşın elemanlar arasında uyumsuzluklar saptanmıştır.

Sınırlayıcı elemanların kullanımları ve görsel nitelikleri açısından halka sorulan anket soruları değerlendirilmiştir. Sınırlayıcı elemanların kent kimliğini yansıtmadığı ve yetersiz olduğu belirlenmiştir. Sınırlayıcıların kullanılmasında estetik ve kullanım prensipleri ele alınmamıştır.

Şekil 6. Uzun Sokak üzerinde bulunan sınırlayıcı elemanları

Uzun Sokak üzerinde yer alan oturma elemanları ortak bir dil oluşturmamış ve yanlış konumlandırılmıştır. Ayrıca oturma elemanlarının caddenin kendine özgü kurgusuna uyum sağlayamaması ve kent

içerisinde her hangi farklı bir caddede de kullanılacak özellikte olması göz ardı edilmiştir (Şekil 7). Kullanılan oturma elemanları kent dokusuyla uyumsuz, çağdaş ve estetik çözümlerle ele alınmamıştır.

Şekil 7. Uzun Sokak üzerinde bulunan oturma elemanları

Uzun Sokak üzerinde bulunan çöp kutuları alanı kullanan kişi sayısına bağlı olmayıp, alanın yoğun kullanımının olduğu yerlerde değişiklik göstermemektedir (Şekil 8). Çöp kutularının farklı formları nedeniyle alan üzerinde bir bütünlük sağlanamamakta

ve kullanım zorlukları ortaya çıkmaktadır. Yoğun kullanılan yaya geçiş alanlarında konumlandıkları noktalar doğru değildir. Ayrıca, kullanıcı sağlığı açısından açık olmaları da çevresel ve görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

Şekil 8. Uzun Sokak üzerinde bulunan çöp kutuları

Sonuç ve Öneriler

Kent kimliğini oluşturan öğelerin belirlenebilmesi için doğru bir şekilde algılanması ve tanımlanması gerekir. Doğal çevre, toplumsal yapı, sosyo-kültürel yapı ve yapma çevrenin karşılıklı ilişkileri sonucu oluşan kent kimliği belirlenirken bir bütün olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir (Önem ve Kılınçarslan, 2005).

Kent mobilyaları fonksiyonel kullanım işlevlerinin yanı sıra toplumsal yaşam içerisinde zamana bağlı olarak, bir anlam kazanır. Bulunduğu kenti simgeler, kent hakkında bilgi verir. Bu şekilde kent mobilyaları kendini anlatmakla kalmaz bulunduğu çevrenin peyzajı içinde kullanım, anlamsal ve estetik açıdan da görevler yüklenerek çevre kimliğine katkı sağlar.

Bu çalışma, Uzun Sokak üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarını değerlendirmeyi ve kent kimliği ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Değerlendirmeler doğrultusunda birçok problem ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda, kentsel donatı elemanları kent içerisinde işlek bir caddede görsel açıdan bir kirlilik yaratmakta ve anket sonuçları ile desteklenen çalışmada yoğun kullanıma karşın bazı donatı elemanları da yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Cadde üzerinde donatılar yerleştirilirken görsel açı dikkate alınmadığı gibi ihtiyacı da tam olarak karşılamamaktadır. Kentsel donatılar birbirinden bağımsız bir obje olarak değerlendirilmiştir. Bir ortak dil oluşturamayan donatı elemanları kent içerisinde süreklilik yaratamamıştır. Her bir donatı elemanı kendi içerisinde aynı işlevle görevlendirilmiş olmasına karşın aynı mekân içerisinde farklılık göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında donatı elemanlarının cadde

üzerinde bir bütünlük oluşturmadıkları ve mimari yapı ile uyum olmadığı saptanmıştır.

Yapılan araştırmalar ve literatür çalışmalarında donatı elemanlarının kent kimliğinin bir parçası olmasının en önemli koşulu süreklilik ve bütünlük kazanılmış olmasıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Uzun Sokak üzerinde bulunan donatı elemanlarının Trabzon'un kültürel ve sosyal niteliklerini simgelemek açısından da yoksun olduğu görülmektedir. Çalışmada yapılan analiz ve gözlemler sonucunda donatı elemanlarının herhangi bir alanda kullanılma niteliği taşımakta olduğu sonucuna varılmıştır. Donatıların bir alanda referans olma özelliği taşımadığı ortaya çıkarılmıştır. Bu açıdan bakıldığında donatı elemanları cadde üzerinde bir bütünlük oluşturamamakta ve çevresindeki mimari yapı ile de uyum sağlamamaktadır. Ayrıca, geçen zamanla birlikte gereksinim birbirinden farklı donatılarla sağlanmış, mekan ve doğa ile uyumu kurgulanmamıştır.

Yapılan incelemeler ve anket çalışmaları doğrultusunda Uzun Sokak üzerinde bulunan donatı elemanlarının Trabzon kent kimliğini yansıtmadığı, kent kimliğini vurgulamak adına herhangi bir özelliğe sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kentin konumu ve tarihi geçmişinin olması nedeniyle çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından cezbedici özelliğe sahiptir. Bu amaçla kent tarihi dokusunun yaşatılabilmesi için kentsel donatı elemanlarının kent kimliğini yansıtacak biçimde tasarlanmalıdır. Kent içindeki kentsel donatılar planlanırken elemanlar birbirinden bağımsız düşünülmemeli, bir bütünün parçası olarak simgesel özellikler taşınmalıdır.

Bu bağlamda kentsel donatı elemanları her kent için özel bir tasarım ürünü olarak tasarlanmalı ve konumlarına ait bir yaklaşım belirlenmelidir. Kent halkı bu konuda bilinçlendirilerek yaşadıkları mekânın farkına varmaları sağlanmalıdır.

Kaynaklar

Barett L., 2001. Getting Tough On Outdoor Advertising. Marketing Week, (23), 16-17, London.

Başal M., 1993. Peyzaj Konstrüksiyonu Ders Kitabı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:1322, Ders Kitabı 381, Ankara, 170s.

Bayrakçı O., 1989. Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri Yayını, 75-77.

Bayraktar N., Tekel A., Yalçın Ercoşkun Ö., 2008. Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi ve Kent Kimliği İlişkisi, Gazi Üniversitesi. Müh. Mim. Fak. Dergisi, 23(1): 105-118.

Bulut Y., Atabeyoğlu Ö., Yeşil P., 2008. Erzurum Kent Donatı Elemanlarının Ergonomik Özelliklerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Tarım Bilimleri Dergisi 2008, 14(2), 131-138.

Es, M., 2009. Kent Kimliği, Kent Kültürü. <http://www.kentarastirma.com>. (ET:21.01.2009)

Eymirli S., 1994. Erzurum kenti açık ve yeşil alanlarının saptanması ve kent içi açık- yeşil alan ilkeleri yönünden araştırılması. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), 103s, Adana.

Gedik T., 2003. Farklı su öğelerinin psikolojik etkileri ve mekansal etkinliklerle bütünleşmesi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 84s. Trabzon.

Gülgün B., Türkyılmaz B., 2001. Peyzaj Mimarlığında Antropometri ve Bornova Örneğinde Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 38 (2- 3), 135-142.

Haris W.C., Dines N.T., 1998. Time-Saver Standards for Landscape Architecture: Design and Construction Data, McGraw-Hill International Editions, Singapur.

Kartay A., Korkut A.B., 2009. Peyzaj Mimarlığı Antropometri İlişkisi: İstanbul Örneği. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 6(3),

Kaya A., 1993. Yenişehir 3 Nolu Gecekondu Önleme Bölgesi ve Toplu Konut Alanının Açık-Yeşil Alanlarının İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi

(Yayınlanmamış), Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 105s, Erzurum.

Kuşkun P., Yılmaz H., 2003. Erzurum kenti bütününde donatı elemanlarının kullanımı üzerine bir araştırma. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34(4), 345-351.

Matlack C., Prasso S., 2002. French Furniture For U.S. Sidewalks. Business Week, 14, United States.

Nelischer M., 1988. Handbook of Landscape Architectural Construction, Department of Landscape Architecture University of Guelph, 239(2), Washington.

Önem A. B., Kılınçarslan İ., 2005, Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik, İTÜ Dergisi/A, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, 4(1), 115-125

Özer S., Aklıbaşında M., Zengin M., 2010. Erzurum kent örneğinde kullanılan kuşatma elemanlarının kent imajı üzerindeki etkileri. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 7(2).

Öztürk Kurtaslan B., 2005. Açık Alanlarda Heykel-Çevre İlişkisi ve Tasarımı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1), 193-222.

Seçkin, Ö. B., 1997. Peyzaj Yapıları II, İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, 235s, İstanbul.

Şerefhanoglu, M., 1991. "Kentsel Tasarımda Aydınlatmanın Rolü", 1.Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, (23-24 Mayıs 1991), Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 131-140,

Şişman E. E., Yetim L. 2004. Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 5(1), 43-51.

Tatlıdil, E., 2009. Kent ve Kentli Kimliği; İzmir Örneği, Ege Akademik Bakış, 9(1), 319-336.

Ulu A., Karakoç İ., 2004. Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 3(28), 59-66.

Walker T. D. 1990. Residential Landscaping 1. Van Nostrand Reinhold, 209s, New York.

Yılmaz, H., 1994. Kentsel Peyzaj Planlaması Yönünden Salihli Kentinin Yapısal Analizi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Yayınlanmamış), 177S, İzmir.

Yücel, G.F., 2006. Ege Mimarlık Dergisi, Kamusal Açık Mekanlarda Donatı Elemanlarının Kullanımı Yayını, (4) 59.

URL 1, 2010, [http:// www.trabzonrehberi.net](http://www.trabzonrehberi.net)

URL 2, 2010, [http:// www.neredennereye.com](http://www.neredennereye.com)

URL 3, 2010, [http:// www.maps.google.com](http://www.maps.google.com)